

Nr 131.

Av herr **Myrdal m. fl.**, om rätt för medborgare i de andra nordiska länderna att söka högre tekniska befattningar i Sverige m. m.

I en denna dag väckt motion ha vi hemställt, att riksdagen ville hos Kungl. Maj:t anhålla om utredning syftande till rätt för vetenskapsmän i de andra nordiska länderna att söka befattningar vid rikets universitet och högskolor på samma villkor som svenska medborgare. Den motivering, som i motionen givits för yrkandet, gäller i största utsträckning även vissa andra offentliga tjänster, särskilt högre tekniska, statliga och kommunala tjänster, t. ex. befattningar såsom tjänsteläkare, tjänstarkitekter, tjänsteingenjörer o. s. v. I alla dessa befattningar kräves hög vetenskaplig utbildning samt kvalificerad praktisk kunnighet: den vetenskapliga utbildningen i dessa tekniska ämnen är icke nationell till sin art; ej heller i och för sig den praktiska förfarenheten med de ifrågavarande problemen. Då emellertid frågan om öppnandet av dessa befattningar till allmän nordisk konkurrens är en väsentligt mera komplicerad fråga, som bland annat förutsätter en prövning av en hel mängd till svenska examina knutna kompetensbestämmelser m. m. — för vinnandet av professorsbefattning finnas däremot som bekant inga formella bestämmelser om avlagda examina eller dylikt — och då vi icke velat riskera ett riksdagens bifall till vår hemställan ifråga om de akademiska befattningarna genom sammanknutning med detta större och svårare problem, ha vi funnit det vara lämpligt att särskilja de båda spörsmålen i tvenne motioner.

Vi tillåta oss emellertid åberopa den allmänna motiveringen i nämnda motion även för de här ifrågavarande tjänsternas del. Kunde dessa tjänster över hela Norden göras fritt tillgängliga för den i vart fall dugligaste, skulle detta på ett väsentligt sätt främja vårt intresse, att grunden för den nordiska kulturgemenskapen med varje generation bygges fastare. För det land, som ginge i spetsen för en sådan reform, skulle — även om ej, eller intill dess, full reciprocitet vore ernådd — enbart fördelar uppstå. Det är naturligtvis till gagn för ett enskilt land som Sverige att till dessa tekniska nyckelposter kunna dra till sig dugliga personer även från grannländerna. En finländsk arkitekt, en dansk ingenjör, en norsk läkare av första klass är givetvis bättre i sin befattning än en svensk av andra klass. I dessa tekniska befattningar är — liksom i vetenskapen — den obetydliga språkskillnaden knappast en större olägenhet. Författningskännedom hör oftast inte till vad dessa tekniker haft att nedlägga alltför mycket av sin utbildning på; det hör i alla fall till vad som lätt nog kan kompletteras. Den

bredare konkurrens- och utbildningsbasen bör vidare allmänt säkra förut-sättningarna för nya impulser, friskare initiativ och för nedtryckandet av slentrian och medelmåttighet i vår betydelsefulla tekniska förvaltning.

Ej heller denna fråga är alldeles ny. Vi vilja här nöja oss med att exemplifikationsvis anföra följande. År 1861 väcktes i Danska Folketinget av Fr. Barfod en motion, vari bland annat föreslogs, att varje dansk medborgare skulle vara behörig erhålla statligt ämbete »uden Hensyn til, ved hvilket av Nordens Universiteter han har fuldend sine Studier och taget sin Embedsexamen», med undantag för jurister, som skulle undergå särskild prövning i dansk rätt. Motionen bifölls visserligen icke av tinget, som dock uttalade förhoppningen om, att regeringen skulle ha sin uppmärksamhet riktad på sakens vidare utveckling. Vid akademiska mötet i Göteborg år 1899 anfördes av numera prorektorn vid Stockholms högskola, professor Nils Stjernberg: »Slutligen kunde man uppställa som framtidsmål, att kompetenskraven för anställningar i livet finge rättslig kraft i alla de nordiska länderna. Detta sista alternativ förutsatte emellertid, att en i väsentliga punkter enhetlig organisation av universitetsförhållandena inom de nordiska landen genomfördes.» (Beträffande sistnämnda fråga hänvisas till vår denna dag ingivna motion om utredning av frågan om medlen för ett närmare nordiskt akademiskt samarbete.)

Vi äro ingalunda blinda för att mot de allmänna skälen för vårt yrkande stå åtskilliga praktiska svårigheter och vi finna det uppenbart att slutlig ståndpunkt till den här väckta tanken icke kan tagas annat än på grund av ingående utredning. Men vill man saken, äro svårigheterna till för att överkommas. Det synes oss i alla händelser icke vara stort bevänt med vårt nordiska sinnelag, om vi ej därav skulle drivas att ens vilja låta grundligt och förutsättningslöst utreda en fråga som denna.

På sina håll — ehuru som vi tro icke allmänt — inom de kårer, frågan gäller, har det visserligen understundom försports en trång och restriktiv inställning. En offentlig tjänst eller möjligheten att ernå en tjänst har kommit att betraktas såsom en personlig rättighet, en individuell försörjningsmöjlighet. Denna inställning framstår, när den blivit allt för ensidig och stark, såsom en avsevärd nackdel ur det allmänna intressets synvinkel, ehuru förvisso icke på långa vägar avsevärd nog att bringa i tvivel kloketen av de regler, varigenom vi i Sverige för att göra tjänstemännens ställning säker och oberoende givit dem rätt till tjänst och befordran.

I första hand är dock en offentlig tjänst icke till för tjänstemännens skull utan för den offentliga uppgift, som skall fyllas och fyllas på bästa sätt. Kunde reciprocitet uppnås, skulle vidare den skärpta konkurrensen komma att motsvaras av vidgade framkomstmöjligheter. Det är uppenbart, att den begärda utredningen måste komma att beröra frågan i vad mån sådan reciprocitet kan påräknas. Möjligtvis bör reformens genomförande gentemot visst land göras avhängigt av detta villkors uppfyllande.

På grund av det anförda våga vi hemställa,

att riksdagen ville besluta i skrivelse till Kungl. Maj:t an-
hålla om förutsättningslös utredning angående huruvida och
i vilken utsträckning högre tekniska befattningar, t. ex. befatt-
ningar såsom tjänsteläkare, tjänstarkitekter, tjänsteingenjörer
o. s. v., skola kunna göras tillgängliga för danskar, finländare,
isländare och norrmän samt för andra utländska medborgare,
som varit svenska eller härstamma från svenska medborgare,
på likartade villkor som för svenskar.

Stockholm den 23 januari 1938.

Rickard Lindström.

Bertil Ohlin.

Gunnar Myrdal.

Georg Andréén.
